

Respons

Jemen: Blodhevn

Problemstilling/spørsmål:

- Generelt om blodhevn i Jemen

Innledning

Denne responsen redegjør kort for forhold knyttet til blodhevn i Jemen.

Responsen bygger på offentlige kilder. Mer informasjon finnes i kildelisten.

Blodhevn

Bruk av hevn og det å løse konflikter med vold har dype røtter i jemenittisk kultur og samfunn.

Blodhevn eller hevndrap vil si at familien eller stammen til en person som har blitt drept, ikke aksepterer annen løsning eller straff enn at gjerningspersonen blir drept som gjengjeldelse. Hvis gjerningspersonen ikke blir funnet, risikerer vedkommendes sønn, bror, far eller andre i gjerningspersonens familie å måtte bøte med livet. I prinsippet kan ethvert familiemedlem av gjerningspersonen bli utsatt for hevndrap, det gjelder også de som ikke har vært direkte ansvarlige (Al-Zaidi 2005).

Blodhevn kan være en del av en større blodfeide. En blodfeide i jemenittisk kontekst betyr en voldelig stammekonflikt, enten konflikt internt i en stamme, mellom stammer eller mellom stammer og regjeringsstyrker. Ifølge International Crisis Group (2003, s. 13) kalles denne type konflikt for *tha'r*, vendetta eller blodhevn, og brukes vanligvis for å beskrive alle typer væpnede stammekonflikter.

Konsekvenser ved ikke å delta i blodhevn

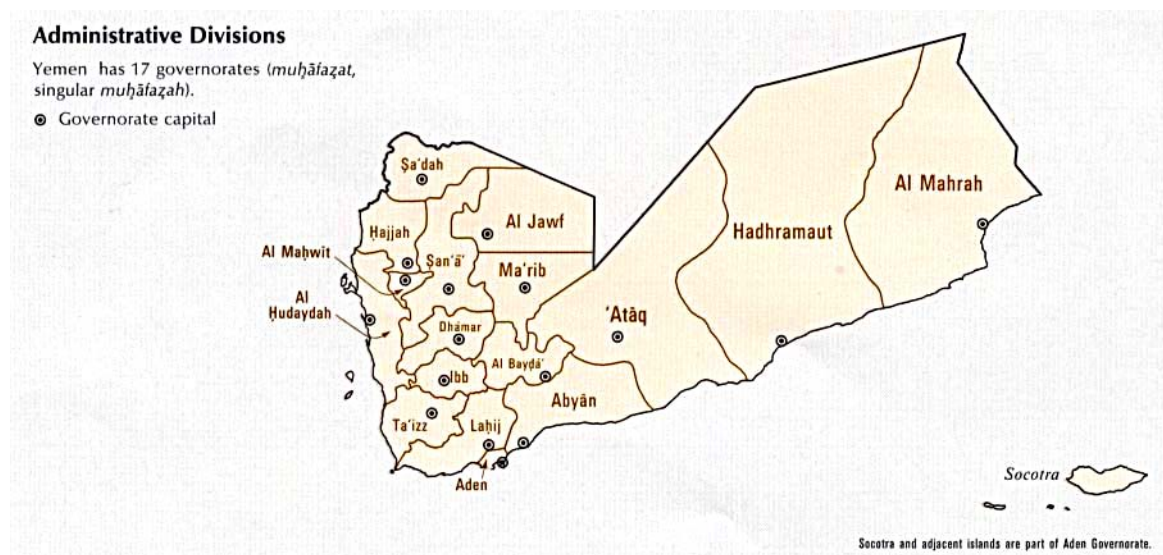
Etter jemenittisk tradisjon anses blodhevn som en rettighet og en sosial forpliktelse for offerets familie. Det er skamfullt for en familie å ikke hevne drap på en av sine egne (Al-Shawtabi 2008).

I den kollektive og patriarkalske jemenittiske kulturen er familiebandene sterke, og den enkeltes rettigheter og forpliktelser nøye regulert. Og, det er familien og stammen – ikke staten – som gir enkeltmenneske tilhørighet, sosial sikkerhet og beskyttelse. Familiemedlemmer som ikke vil innordne seg lojalitetsplikten og ikke rette seg etter en intern avgjørelse om blodhevn, risikerer å bli utstøtt. Utstøtelse vil bety den sosiale død for vedkommende (Al-Zwaini 2006, s. 8).

Ifølge stammelov/sedvanerett har alle medlemmer plikt til lojalt å delta i en stammekonflikt, uavhengig av konfliktens årsak og egen oppfatning. I motsatt fall vil vedkommende bli utstøtt (Mojalli 2009).

Administrativ inndeling

Kilde: The University of Texas at Austin 2009

Utbredelse

Blodhevn skjer i alle provinsene i Jemen (Al-Zaidi 2005). Skikken er imidlertid ikke like utbredt over alt.

Ifølge National Democracy Institute for International Affairs (NDI) skal blodhevn være spesielt utbredt i de tre provinsene Marib, Shabwa og Al-Jawf (Mojalli 2008 & NDI 2007, s.10-14).

I tillegg til Marib, Shabwa og Al-Jawf, har blodfeider blitt registrert i provinsene Sa'ada, Dhamar og Amaran (Al-Shawtabi 2008) og Al-Bayda (Power 2008).

Stammekonflikter og blodfeider er i utgangspunktet lokale. Dersom en konflikt ikke blir løst lokalt, kan den spre seg til andre regioner. Stammekonflikter kan pågå i årtier, og kan destabilisere hele regioner (ICG 2003, s. 13).

Respons Jemen: Blodhevn

Flere kilder har pekt på at slike konflikter i de senere årene har spredd seg til jemenittiske byer.

Stammekonflikter, som tradisjonelt har vært et ruralt problem og som hovedsakelig har pågått i de nordlige delene av landet, har i økende grad blitt eksportert til byer, hovedstaden Sana'a inkludert. En av grunnene til det økende antall konflikter i hovedstaden er at mange stammeledere (sjeiker) og stammefrender har bosatt seg i Sana'a i de senere år. I tillegg har veksten i byene absorbert stammeområder (ICG 2003).

Migrasjon fra rurale områder har medført at stammelov/sedvanerett har fått innpass i byer. Et resultat av dette er at hevner for blodfeider mellom stammer i distriktene, rettes mot urbaniserte stammefrender fordi disse mangler stammens beskyttelse i byene. Særlig hovedstaden har blitt "fri-sone" for hevndrap. Større byer og markeds plasser har lenge vært et yndet sted for hevndrap fordi slike steder gjør det lett for gjerningspersonen å slippe unna (Al-Shawtabi 2008). I artikkelen *Between the tribal culture and the absence of justice and law*, beskriver Al-Zaidi (2005) hvordan voldelige stammekonflikter har spredd seg til byer, offentlige plasser, veier, markeder, skoler og universiteter i hovedstaden.

Hvor mange blir drept pr. år?

Det finnes ikke offisielle og etterprøvbare statistikker over hvor mange som årlig blir drept i blodhevns konflikter. Ulike kilder opererer med antakelser og omtrentlige tall.

I en rapport fra International Crisis Group (2003, s. 13) ble det tidligere opplyst at flere hundre jemenitter mistet livet hvert år i stammekonflikter. Andre kilder viser betydelig økning i forekomst siden 2003: ca. 300 pr. år og mer enn 5 000 totalt har mistet livet de siste 20 år (Al-Zaidi 2005), ca. 1 500 pr. år (Arabic News 2005), ca. 2 000 pr. år (Christian Science Monitor 2006), 4 698 de siste 10 år og ca. 10 000 i løpet av de siste 20 år (Al-Shawtabi 2008).

I provinsen Al-Bayda skal mer enn 150 mennesker ha blitt drept i blodfeider i løpet av de siste 10 årene, mens rundt 1 200 blir ofre for hevndrap pr. år på landsbasis (Power 2008).

Ifølge en artikkel i Yemen Times, hadde stammeledere rapportert om 612 dødsfall mellom år 2000 og 2005. 410 dødsfall var knyttet til stammekonflikter som startet før 2000, mens 202 var knyttet til konflikter som startet mellom 2000 og 2005 (Mojalli 2009).

Jemen har i overkant av 23 millioner innbyggere (CIA – The World Factbook 2009).

Årsaker

Mange registrerte blodfeider i Jemen skyldes kamp om ressurser, særlig retten til eiendom og adgangen til vann. Andre forhold som drap, ulykker, konflikter i forbindelse med ekteskap og skilsmisse eller personlige fornærmelser kan resultere i blodfeider. Forsterkende eller utløsende årsaker kan være mangel på effektivitet i et overbelastet rettssystem, mangel på ordinære domstoler i rurale områder og korrupte dommere. Avgjørelser som fattes i ordinære domstoler blir ofte heller ikke implementert (Al-Zwaini 2006, s. 14).

Stammekonflikter kan også ha politiske dimensjoner eller være knyttet til sekteriske konflikter mellom den nordlige og den sørlige delen av Jemen (ICG 2003, s. 14-16).

Generell mangel på lov og orden og svikt i det offisielle rettssystemet er altså to viktige premisser for bruken av hevn og vold. Al-Zaidi (2005) peker på at andre medvirkende årsaker er regjeringens manglende forsøk på å løse stammekonflikter før de ender i voldsbruk, eller at regjeringen ikke intervensjonerer i pågående konflikter. Domstolene forsinker avgjørelsen i drapssaker og pårørende, som venter på rettferdighet, blir utålmodige og tar saken i egne hender.

Al-Zwaini (2006, s. 8 & 13) påpeker at konflikter over vann, andre naturressurser eller ekteskapsproblemer ofte ender med drap, og videre til blodfeide, som kan dras ut i det uendelige. Han hevder at viktige faktorer er svikten i rettssystemet som ikke klarer å fatte raske og effektive avgjørelser, og at myndighetene noen ganger griper inn i konflikter for å påvirke avgjørelser slik at de kan skaffe seg kontroll over lokale ressurser. Slike blodfeider, som er resultat av mislykkede forsøk på, eller mangel på vilje til å finne en løsning innenfor rammen av stammesamfunnet, er en av de viktigste årsakene til mangel på sosial stabilitet i dagens Jemen.

I artikkelen *4698 People Died in Revenge Killings Over 10 Years*, argumenterer Al-Shawtabi at årsakene til blodhevn er generell mangel på lov og orden, hevnkultur, svakt rettssystem og mangel på bevissthet hos myndigheter og religiøse ledere (Al-Shawtabi 2008).

Mojalli (2009) viser til at en utbredt våpenkultur, lavt utdanningsnivå, svak sentralmakt i rurale områder, mangel på religiøs tro og maktmisbruk av stammeledere er de viktigste årsakene til stammekonflikter.

Blodfeider regnes også for å være et resultat av det store antallet våpen som “flyter fritt” i befolkningen. Offisielle statistikker over antall våpen finnes ikke. Flere kilder anslår imidlertid ca. tre våpen i gjennomsnitt pr. innbygger (Arabic News 2005), ca. 60 millioner totalt (Brandon 2006 & Power 2008), mellom 6 millioner og 60 millioner (IRIN 2006) og mellom 40 millioner og 50 millioner (IRIN 2007a).

Jemenittiske myndigheter har i økende grad blitt utsatt for amerikansk press for å gripe inn overfor den omfattende smuglingen og handelen med våpen som foregår i Jemen, en virksomhet som hevdes å forsyne opprørere og radikale islamister over hele Midtøsten med våpen (Brandon 2006).

I april 2007 besluttet regjeringen å stenge våpenmarkeder og våpenbutikker, og innførte forbud mot å bære våpen i det offentlige rom i byene (IRIN 2007b). Jemen skal på det tidspunktet ha hatt ca. 18 våpenmarkeder og ca. 300 forretninger som solgte våpen (IRIN 2007a).

Landinfo har ikke funnet informasjon om hvilken effekt forbudet har hatt i praksis, eller om det overhode har hatt noen effekt.

Konsekvenser

Ifølge en viseminister for Jemens sosial- og arbeidsdepartement er hevndrap en av de viktigste hindringene for investeringer, for utvikling og for demokratiet i Jemen (Power 2008).

Blodfeider har resultert i evakuering av hele familier fra utrygge områder, evakuering av skoler, avbrutt utdanning og et betydelig antall drepte og sårede. Hundrevis av uskyldige har blitt drept eller såret når hevndrap har blitt utført på offentlig sted, for eksempel på markeder.

Respons Jemen: Blodhevn

Volden har også hindret statlige institusjoner i å fungere effektivt i noen provinser, og har forhindret tusenvis av borgere i å delta i valg eller utviklingsprosjekter (Al-Shawtabi 2008).

Også Mojalli (2008) har vist til negative konsekvenser for utdannings situasjonen. I provinsene Marib, Shabwa og Al-Jawf har befolkningen opplevd at en rekke skoler og universiteter har blitt stengt, og elevene har vært hindret i å ta eksamen på grunn av blodfeider.

Strammekonflikter skaper sosiale, økonomiske og politiske problemer i områder som rammes. I tillegg til tap av liv, eiendom og infrastruktur, hindrer sikkerhetssituasjonen statlige og lokale institusjoner i å fungere effektivt og bidrar til at lærere og helsepersonell kvier seg for å tjenestegjøre i stammeområder (Mojalli 2009).

Tradisjonelle mekanismer for konfliktløsning

Jemenittisk lov tillater at en rekke konflikter og straffbare handlinger blir løst utenfor det formelle rettssystemet. Det gjelder også drap.

Forholdet mellom kodifisert straffelov og stammelov/sedvanerett reguleres av Jemens Law of Arbitration (Al-Zwaini, s. 11-12).

Blodpenger

En blodhevnskonflikt er ikke over før den er løst, enten ved gjengjeldelse eller ved overenskomst.

Drap utløser blodhevn, men behøver ikke ende med (gjengjeldelses)drap. Det kan også løses ved betaling av blodpenger (*diyya*). Både den kodifiserte straffeloven, som bygger på islamsk lov, og sedvaneretten gir offerets familie rett til å velge mellom gjengjeldelse eller blodpenger i drapssaker.

En forutsetning for å løse konflikten ved blodpenger er at offerets familie aksepterer en slik løsning. Avtalen forhandles frem ved hjelp av mekling i en stammedomstol. Når partene har godtatt prinsippet om blodpenger, gjenstår forhandlingene om størrelsen. Størrelsen på beløpet bestemmes av sedvane og eventuelle andre omstendigheter. Beløpet kan utbetales i kontanter og/eller husdyr. I Jemen inngår aldri kvinner som del av en avtale om blodpenger (Al-Zwaini 2006, s. 3).

Jemenittiske myndigheter og ordinære domstoler avstår fra å rettsforfølge drap, når partene blir enige om blodpenger.

Stammedomstoler

Stammedomstoler (eller stammeråd) er den tradisjonelle institusjonen for konfliktløsning mellom familier og stammer i Jemen. Dette tradisjonelle rettssystemet er basert på mange hundre års erfaring med å mekle og løse konflikter i stammesamfunnet. Systemet er praktisk, effektivt, løsningsorientert og basert på lokal rettsoppfatning/sedvanerett. Stammedomstolene kan løse alle typer konflikter mellom familier og stammer, fra ekteskap og skilsmisse til konflikter om jord, vann, husdyr og blodfeider. Stammeledere fungerer som dommere og deres avgjørelser er vanligvis bindende og offisielt respektert (Immigration and Refugee Board of Canada 2003).

Respons Jemen: Blodhevn

Fordi Jemen i stor grad er et stammesamfunn, foretrekker befolkningen som oftest å få løst konflikter av stammeledere. Sedvaneretten har mye større legitimitet hos folk flest og blir også respektert av flere. Tilsvarende blir ordinære domstoler oppfattet som inkompetente, overbelastede, korrupte, ineffektive og for langt borte (Al-Zwaini 2006, s 14).

Det er generelt sett antatt at ca. 80 % av alle rettsavgjørelser i Jemen skjer i stammedomstoler (Al-Zwaini, s. 3).

Programmer som støtter fredelig konfliktløsning

Det meste av forebyggende arbeid mot blodhevn gjøres av jemenittiske nasjonale og lokale frivillige organisasjoner. Myndighetenes rolle later til å være begrenset til å bevilge penger og gi politisk støtte til prosjekter.

I provinsene Marib, Shabwa og Al-Jawf har flere frivillige organisasjoner iverksatt prosjekter for å begrense bruk av blodhevn. Konflikthåndtering og bevissthetskampanjer rettet mot studenter, lokale bønneledere, kvinner og stammeledere har inngått i prosjektene. Ifølge Mojalli (2008) har prosjektene også fokusert på hvilke konsekvenser blodfeider har på utdanningssituasjonen.

Arbeidet er en del av et "Tribal Conflict Management Program" som National Democratic Institute for International Affairs lanserte i 2007. Utgangspunktet for programmet var at stammeledere fra Marib, Shabwa og Al-Jawf selv hadde anmodet om bistand for å få løst blodfeider i sine områder. Målsettingen for NDIs program var å bistå jemenittiske myndigheter og stammeledere i å løse langvarige voldelige konflikter, som også hadde forsinket reformer innen områder som demokrati, økonomi, utdanning, lov og rett og sikkerhet (National Democratic Institute for International Affairs 2008)

Islamic Relief Organization startet i desember 2007 et toårig program med formål å redusere voldelige konflikter og hevndrap. Programmet involverte deltakelse fra 665 personer fra provinsene Sa'ada, Lahj, Aden og Sana'a (Mojalli 2009).

Ifølge en artikkel i det amerikanske magasinet Time hadde den frivillige Dar al-Salaam Organization for Combating Revenge and Violence, dannet i 1997 i provinsen Sana'a, forhandlet frem 185 avtaler om våpenhvile mellom stridende stammer. Organisasjonen, som oppga å ha 3 200 frivillige medarbeidere, hadde arrangert møter med stammeledere, organisert holdningskampanjer og dekorert vannflasker og gateskilt med anti-våpen logo (Power 2008). Dar al-Salaam hadde også bidratt med teaterforestillinger, demonstrasjoner utenfor parlamentet og delt ut tusenvis av løpesedler som et ledd i opplysnings- og holdningskampanjer (Brandon 2006).

Ifølge en artikkel i avisen Yemen Observer hadde organisasjonen Dar al-Salaam organisert en forhandlingskomité bestående av mer enn 50 stammeledere og andre prominente personer, kalt "Maraghah". Hensikten var å mekle og finne løsninger i 12 blodfeider som hadde kostet mer enn 155 mennesker livet og såret 223 i fem provinser de siste 30 årene (Al-Kibsi 2008).

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Referanser

- Al-Kibsi, M. (2008, 15. januar). Dar al-Salam to solve twelve revenge conflicts. *Yemen Observer*. Tilgjengelig fra <http://www.yobserver.com/local-news/10013564.html> [lastet ned 15. juli 2009]
- Al-Shawtabi, A. R. (2008, 28. april). 4698 People Died in Revenge Killings Over 10 Years. *Yemen Post*. Tilgjengelig fra <http://www.yemenpost.net/27/Reports/20081.htm> [lastet ned 15. juli 2009]
- Al-Zaidi, H. (2005, juni/juli). Revenge in Yemen: Between the tribal culture and the absence of justice and law. *Yemen Times, Volume 13* (Issue 855). Tilgjengelig fra <http://www.yementimes.com/article.shtml?i=855&p=culture&a=1> [lastet ned 15. juli 2009]
- Al-Zwaini, L. (2006, desember). *State and Non-State Justice in Yemen: Paper for the Conference on the Relationship between State and Non-State Justice Systems in Afghanistan 10-14 December 2006, Kabul*. Washington, DC: United States Institute for Peace. Tilgjengelig fra http://www.usip.org/files/file/zwaini_paper.pdf [lastet ned 17. juli 2009]
- Arabic News (2005, 6. mars). 16 persons killed in tribal revenge incidents in Yemen. *Arabic News.com*. Tilgjengelig fra <http://www.arabicnews.com/ansub/Daily/Day/050603/2005060324.html> [lastet ned 15. juli 2009]
- Brandon, J. (2006, 24. januar). Yemen attempts to rein in outlaw tribes. *Christian Science Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.csmonitor.com/2006/0124/p06s02-wome.html> [lastet ned 15. juli 2009]
- CIA, dvs. Central Intelligence Agency (2009, 26. juni). *The World Factbook. Yemen*. Washington, DC: Central Intelligence Agency. Tilgjengelig fra <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ym.html> [lastet ned 23. juli 2009]
- IRB Canada, dvs. Immigration and Refugee Board of Canada (2003, 4. februar). *Yemen: Information on a decision-making body comprised of representatives of different tribes that deals with tribal revenge cases, including information on the tribes that make up the body or council; whether the Aman tribe is part of the council; whether northern tribes dominate it, and whether the decisions are generally binding*. Ottawa: IRB. Tilgjengelig via UNHCR Refworld på <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3f7d4e3c0.html> [lastet ned 16. juli 2009]
- IRIN News (2007a, 26. april). Yemen: Government to close gun markets. *IRIN News*. Tilgjengelig fra <http://www.irinnews.org/Report.aspx?ReportId=71824> [lastet ned 15. juli 2009]

Respons Jemen: Blodhevn

- IRIN News (2007b, 8. juli). Despite ban on arms, activists warn of increasing violence. *IRIN News*. Tilgjengelig fra <http://www.irinnews.org/PrintReport.aspx?ReportId=73130> [lastet ned 15.juli 2009]
- IRIN News (2006, 18 september). Seeking peaceful means to conflict resolution *IRIN News*. Tilgjengelig fra <http://www.irinnews.org/report.aspx?reportid=61840> [lastet ned 15.juli 2009]
- Mojalli, A. (2008, mai). NDI: Revenge killings negatively impacts education system. *Yemen Times, Volume 18* (Issue 1154). Tilgjengelig fra http://www.yementimes.com/print_article.shtml?i=1154&p=front&a=1 [lastet ned 15. juli 2009]
- Mojalli, A. (2009, februar/mars). Tribal Conflict cause political, social and economic loss. *Yemen Times, Volume 16* (Issue 1238). Tilgjengelig fra <http://yementimes.com/article.shtml?i=1238&p=report&a=1> [lastet ned 16. juli 2009]
- National Democratic Institute for International Affairs (2008, 26 September). *Tribal Conflict Management Program*. Washington, DC: National Democratic Institute. Tilgjengelig fra http://www.ndi.org/files/2398_ye_mitigation_engpdf_09262008.pdf [lastet ned 15. juli 2009]
- National Democratic Institute for International Affairs (2007, mars). *Yemen: Tribal Conflict Management Program Research Report*. Washington, DC: National Democratic Institute. Tilgjengelig fra http://www.ndi.org/files/2368_ye_report_engpdf_09122008.pdf [lastet ned 16. juli 2009]
- Power, C. (2008, 25 July). 'If You Kill All the Christians ...'. *TIME*. Tilgjengelig fra <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1826707,00.html?xid=feed-postcards> [lastet ned 15. juli 2009]

© Landinfo 2009

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.